

Filipinci bodo še čakali neodvisnosti

Ameriška delavska federacija zagovarja neodvisnost otoka radi kompetencije filipinskih delavcev, ki prihajajo v Združene države

Washington, D. C. — (F. P.) — Senator Hawes iz države Missouri je podal senatu poročilo večine komiteja za teritorialne in otoške zadeve glede vprašanja neodvisnosti Filipinov. Najznamenitejša posebnost načrta, ki ga vsebuje poročilo, je določba o upostavitvi narodne vlade pod kontrolo Združenih držav, vključno s potrditvijo konstitucije po ameriškem kongresu. Ako bo filipinsko ljudstvo preneslo to preizkušnjo potrpežljivosti, šele potem se bo potom plebiscita lahko izreklo o formi vlade.

Pojasnjujoč zapreke, zakaj se ameriška vlada upira proglasitvi takojšnje neodvisnosti, poročilo govori, da se zastopniki Filipincev ogrevajo za njo tudi s pridržki, akoprav se zavedajo poteškoč, ki se jim stavijo od vlade Združenih držav. Raje se izpostavljajo poteškočam, kot pa da bi za vedno ostali podložno ljudstvo.

Glede datuma proglašenja neodvisnosti, ki je postavljen v daljno prihodnost, poročilo govori, da to še ne pomeni, da bo filipinsko prebivalstvo imelo priliko, da izreče svoje mnenje. Državni tajnik Stimson je s sugestivni, naj vlada Združenih držav izjavi, da bo držala otok pod svojo oblastjo še nadaljnjih trideset let.

Člani filipinske komisije, ki se nahajajo v Washingtonu, so imeli več zborovanj glede Hawesovega poročila. Pričujejo se, da bodo v kratkem podali izjavo glede sprejetja določb, ki jih vključuje poročilo.

Hawesovo poročilo nadalje omenja, da je sentiment prebivalstva na Filipinih na strani zagovornikov neodvisnosti. Ta sentiment je bil razviden tudi iz zasliševanja, ki so se vršila pred senatnim odsekom, na kongresu in iz resolucij, ki so jih sprejele razne trgovske, prosvetne in druge grupe.

Ameriška delavska federacija zagovarja neodvisnost Filipinov že zadnjih trideset let. Prvič radi pravice, ki jo ima ljudstvo, da si določa svojo vladno, drugič pa radi prostega priseljevanja. Filipincev, ki prihajajo v Združene države in znižujejo mejni standard.

VLADA NE BO DEPORTIRALA KOMUNISTOV

Imigracijski komisar navaja vzroke

San Francisco, Cal. — (F. P.) — Petindvajset ruskih komunistov, ki se sedaj nahajajo v tujakajskih zaporih, ne bo poslanih v Rusijo, ker nimajo Združene države diplomatskih stik s Sovjetsko unijo. Tako izjavlja John D. Nagle, imigracijski komisar v zveznem delavskem departmentu.

Komunisti so bili aretirani in vrženi v zapor, ker so sodelovali pri demonstracijah brezposelnih delavcev, ki so se vršila v prejšnjih tednih. Krajevne oblasti jih lahko obtožijo kršenja državnih zakonov, je dejal Nagle, toda zvezni delavski departament jih ne more deportirati, lahko jih pa drži za nedoloten čas v zaporu, kjer bodo čakali na deportacijo. Komunisti drugih narodnosti, ki so bili aretirani bodo deportirani v prihodnjih par dnevih, akoprav ni bila proti njim dvignjena druga obtožba kot da so člani radikalnih organizacij.

Prva statistika o brezposelnosti

V sredo zjutraj je bila objavljena delna lista o številu brezposelnih delavcev v Chicagu in okolici, kolikor so jih našli v zadnjem aprilu. V severnih townshipih okraja Cook so našli 2313 brezposelnih; v okraju Lake 1965; v 40. wardi Chicaga je bilo 3449 brezposelnih in v 41. wardi 4499. Druge številke: Waukegan 1035, North Chicago 314, Highland Park 153, Des Plaines 221, Evanston 1275, Zion 141, Wilmette 150, Park Ridge 117, Lake Forest 84.

Angleška vlada in neodvisnost Indije

Član parlamenta odgovarja na vprašanje, ki ga je zastavil "New Leader"

New York. — (F. P.) — Kot odgovor na brzojavko, ki jo je poslal "New Leader", glasilo soc. stranke, na angleško delavsko vlado, Ernest Thurtle, član parlamenta, pravi, da se bo delavska vlada poslužila parlamentarne avtoritete, da osvobodi Indijo. Ako pa ne bo uspela, se bo umaknila iz vlade.

V zvezi s to izjavo pravi W. W. Henderson, tajnik tiskovnega departmanta delavske stranke, da je Thurtleov odgovor le izraz njegovega mnenja in se nikakor ne sme smatrati za uradni dokument.

"Prepričan sem", pravi Thurtle v svojem odgovoru, "da delavska vlada ne bo podpirala gibanja, da se milijoni indijskega ljudstva s silo podvržejo angleški nadvladi. Vlada bo poskušala, da se pobota z voditelji uporne gibanja in bo v to svrhu sklenila potrebno pogodbo. Ako bo naletela radi tega na opozicijo v parlamentu, bo odstopila in tako dala priliko drugim strankam, da s silo potlačijo legitimne zahteve tlačenege naroda."

Brzojavka "New Leader" se je glasila: "Ameriško delavstvo ne more pojmiti stališča delavske vlade glede Indije. Pošljite izjavo in pojasnite položaj čitateljem našega lista."

Pogreznili se je 800 čevljev pod morje

Hamilton, Bermuda, 11. jun. — William Beebe od Zoologiškega društva v New Yorku je večeraj dosegel svetovni rekord, ko se je potopil 800 čevljev globoko v morju. Beebe se je potopil v železni krogli z okni iz kvarca in pri sebi je imel kisik za dihanje, aparat za absorbiranje izdihovanega zraka in telefon, po katerem je govoril s možmi na ladji. Največji rekord doslej je bil 325 čevljev globoko. Beebe izjavlja, da zdaj bo skušal doseči pol milijona čevljev.

JAVNA DOBRODELNOST IZGANJA REVŠČINO

Meščanski list se norčuje iz gonje proti radikalcem in krtači kongresnike

Pittsburgh, Pa. — (F. P.) — Že v tretjič v prejšnjih par tednih so dobro plačani uradniki dobrodelnih organizacij izdali poziv za denarno pomoč družinam brezposelnih delavcev. Sestnajst vodilnih blagostanjskih organizacij v tem mestu je izdalo oklic na ljudstvo, naj priskoči na pomoč, da se bogato mesto Pittsburgh obvaruje sramote, da vlada med delavci bedi in pomanjkanje.

Tudi trgovska zbornica se je priključila zavedati resnega vprašanja brezposelnosti. Izbrala je posebni komitej, da proučava vprašanje in povabila je govornike, da o njem razpravljajo. Med prvimi je bil Morris Leeds, predsednik Leeds & Northrup Co.

Fordovo podjetje je pred kratkim odslovilo petsto delavcev. Silni glasovi o odsloavljanju delavcev prihajajo tudi iz drugih industrijskih podjetij. Uradniki stavbijskih unijs se pritožujejo, da njihovi uradi izgledajo kot da bi bila v mestu stavka radi številnih delavcev, ki prihajajo tja in izprašujejo o delu. Modern Homes korporacija je naznanila, da ne bo izvedla svojega konstrukcijskega programa za gradnjo tridesetih apartamentnih stanovanj.

Brezposelnostna situacija je dovela urednika meščanskega lista "Pittsburgh Press", ki je bil edini lokalni list, ki je prinašal slike brezposelnih delavcev, ki so čakali pred vhodi tovaren in pred javnimi kuhinjami, da se je pričel norčevati iz članov nižje zbornice kongresa, ki so odlašali s preiskavo komunističnih aktivnosti v Združenih državah. V uredniškem članku pravi, da so s slastjo planili po preiskavi, dočim so tri predloge, ki se nanašajo na omejitve brezposelnosti, zaspale v odsekih in se sedaj nihče več ne zmeni za nje. Kongresniki, mesto da bi se zanimali za važna ekonomska vprašanja, ki groze, da nas utopje v poplavi pomanjkanja, so se spravili z vso resnostjo na gonjo na radikale, da tako odvrnejo ameriško ljudstvo od važnih gospodarskih vprašanj, ki čakajo rešitve.

Manion ostane predsednik telegrafistov

Los Angeles, Cal. — E. J. Manion je bil ponovno izvoljen predsednikom bratovščine železniških telegrafistov na konvenciji, ki se je vršila v tem mestu. L. J. Ross je bil izvoljen tajnikom. Glavna zadeva na konvenciji je bila revizija konstitucije.

Dolgovi sovjetske Rusije so se podvojili

Moskva, 11. jun. — Notranji dolgovi Sovjetske unije so v zadnjem letu narasli za sto odstotkov. Lani so znašali 650 milijonov dolarjev ameriške veljave, letos pa eno milijardo in 275 milijonov (2,547,000,000 rubljev). Letne obresti in odplačila znašajo okrog pol milijona rubljev. Večidel teh posojil je bilo namenjanih za razvoj državnih industrij. Sestdeset odstotkov bondev je v rokah posameznikov, ostale pa so pokupile organizacije. Kmetje, ki so 85 odstotkov vsega prebivalstva v Rusiji, so podpisali le tri rublje na osebo.

Gangeški umor razburja čikaške liste

Nagrada za ujetje morilca Tribuninega reporterja narasla na \$55,000. Listi dolže policijo, da je v zvezi z gangeškim

Chicago. — Umor Alfreda J. Lingla, reporterja lista "Chicago Daily Tribune", od neznane ganceške pribelem dnevu in sredi množice ljudi je silno razburil uredniške stabe čikaških angleških dnevnikov. Lingle je zasledoval gangeže in jih razkrinkaval v listu. "Tribune" je razpisala \$25,000 nagrado za ujetje morilca; tej vsoti sta dodala "Chicago Herald and Examiner" \$25,000 in "Chicago Evening Post" \$5000, skupaj do danes \$55,000.

Omenjeni listi pišejo, da je ta umor direktna napoved vojne časopisom—in oni jo sprejmejo. Vojna mora trajati toliko časa, da bo konec gangeške strahovlade v Chicagu. "Tribune" je objavila v sredo ogorčen članek, v katerem dolži policijo, da ve več o gangeških kot pa se upa povedati in kaj storiti. "Examiner" tudi piše, da so gotovi policijski krogi v zvezi z butlegarskimi in raketirskimi gangami. Policija v dveh dneh po umoru Lingla še nima najmanjšega sledu za morilcem.

Policija ustavi prvi zvočni film v Perziji

Washington, D. C. — Trgovski departament je prejel vest iz Teherana, glavnega mesta Perzije, da je policija zaprla gledališče, v katerem so predvajali prvi zvočni film v Perziji. Lastnik gledališča je bil aretiran na obtožbo, da je film "sleparija", ker ni mogoče, da bi slike govorile!

Strog sodnik

New Boston, Mich. — Radi bede, ki je vladala v njegovi družini, je Elmer A. Leahy ukradel \$185 na tujakajski pošti. Zvezni sodnik, pred katerih se je vršila obravna, ga je obsodil na deset let zapora v federalno jetnico v Leavenworthu.

Simonovo poročilo razkačilo indijske voditelje

Kitajci dobe dve vladi

Levo krilo kuomintanga ustanovi svojo vlado v Peipingu

Šangaj, 11. jun. — Vse kaže, da bo kitajska republika kmalu imela dve vladi: eno v Nankingu in drugo v Peipingu (bivšem Pekingu) na severu.

Angleško-japonski viri poročajo, da je general Vang Čing-vel, vodja radikalnega levega krila kuomintangske stranke, ki je doslej bival v angleški koloniji v Hongkongu, te dni odpotoval v Tientsin. Od tam pojde v Peiping s namenom, da organizira novo vlado. Peiping je zdaj pod kontrolo severnokitajskih čet, ki jih vodita zaveznika Jen Hsi-an in Feng Ju-hsiang, katere vodita civilno vojno proti Čiangu Kaiseku, predsedniku nacionalistične vlade v Nankingu in voditelju desničarskega krila v kuomintangu.

Glavni boji med Kaisekom in severnjaki so se zdaj vršile v provincama Santung in Honan. Odločitev še ni padla, ker sta obe armadi približno enako močni. Pred nekaj dnevi je general Feng sporočil Kaiseku, da je pripravljen na mir pod pogojem, če Kaisek in on odstopita ter zapustita Kitajsko. Kaisek pa ni odgovoril, kar je znamenje, da bo nadaljeval boj do konca.

Novi rumunski kralj ima fašistične koležen

Magda dobi milijon dolarjev, če za vsoj pozabi na Karola. Kmetška stranka ostane na krmlu

Bukarešta, 11. jun. — Novi kralj Karol je danes dejal v razgovoru z ameriškim poročevalcem, da njegov program je, da "dvigne Rumunijo med vodilne narode v Evropi."

Rumunija je še vedno brez vlade. Karol je sprva hotel imeti koalicijsko vlado kmetске in mladoliberalne stranke, ki se je odcepila od starih liberalcev in sprejela njegov režim. Voditelji kmetске stranke so pa proti temu, češ, da imajo večino v zbornici, torej lahko sami vladajo. Večarj se je Karol udal in pozval Juliusa Manliu, naj obnovi kmetško vlado.

Da si zagotovi trdna tla, je novi monarh najprvo konsolidiral armado in vrhovno vodstvo armade in mornarice je podelil svojemu bratu Nikolaju. Dalje je podelil amnestijo za vojaške in politične jetnike in obenem udaril z železno pestjo po opoziciji starih liberalcev. Njegov list "Vitouriel" je bil večeraj zaplenjen radi članka "Prestolna uzurpacija." Uredniki lista so bili aretirani. Izdan je bil razglas, da vsakdo, ki bo imenoval Karola uzurpator, bo obtožen radi žaljenja veličanstva.

Vest z Dunaja, da je Vintilla Bratjanu, ki se tam nahaja in ki je glavni vodja rumunskih liberalcev ter glavni nasprotnik Karola, poskušal izvršiti samomor, se danes zanika.

Helena se še vedno upira spravi s Karolom. Vest se glasi, da je Karol pripravljen izplačati svoji bivši metresi Magdi milijon dolarjev, ako se zaveže, da se nikdar več ne vrne v Rumunijo.

Fordu so znižali davke

Dearborn, Mich. — Cenilci so znižali vrednost Fordovih zemljišč in tovarov, ki jih ima tukaj, za \$32,000,000, kar pomeni veliko znižanje davkov. Davčno breme so naložili na rame stanovalcev v Dearbornu, med katerimi je večina Fordovih delavcev.

Imenujejo ga insult. Celo konservativni voditelji ga nočejo odobriti. — Novi verski spopadi

Bombay, Indija, 11. jun. — Poročilo Simonove komisije o položaju v Indiji, ki je bilo objavljeno v Indiji istočasno kakor v Londonu, je našlo slabe odmeve celo med najkonservativnejšimi indijskimi voditelji. Edino oficijelno časopisje ga odobrava; vsi drugi angleški listi ga ostro kritizirajo. "The Bombay Chronicle", ki podpira Gandijeve nacionaliste, imenuje Simonovo poročilo insult ali žalitev Indije in poziva vse stranke naj ga bojkotirajo.

Splošen ton kritike je da se Indija čuti sposobno za boj in neodvisnost ne glede na to, kaj misli Simonova komisija o njenih problemih in zaprekah.

Najugodnejši odmev za Anglijo je prišel od muslimanov. Šakat, Ali, muslimanski vodja, je rekel, da je poročilo zelo simpatično mohamedancem v Indiji in muslimanski narodi lahko pričakujejo od Anglije več kot so doalej upali.

Bombay, Indija, 11. jun. — V distriktu Aera so večeraj izbruhnili novi izgredi med Hinduti in muslimani, ko so prvi napadli s kamenjem procesjo muslimanov. V krvavem spopadu je bilo več oseb ubitih in ranjenih.

V Gatalu pri Kalkuti je policija streljala na množico demonstrantov.

Chicago ima 3,373,763 prebivalcev

Proslava največjega napredka v zgodovini. Paris je ostal v ozadju. Chicago bo kmalu, ako že ni, tretje mesto na svetu—in pred sto leti ga še ni bilo

Chicago. — 3,373,763 nas je! To je oficijelno število čikaškega prebivalstva, ki je bilo objavljeno v sredo po federalnih censusnih nadzornikih. Od leta 1920 je prebivalstvo poraslo za 672,048 — največji porastek v zgodovini mesta. Sledeče številke kažejo, kako je Chicago rastle od štetja do štetja:

1840		4,479
1850		29,963
1860		108,206
1870		298,977
1880		503,298
1890		1,099,850
1900		1,698,576
1910		2,185,283
1920		2,701,705

Chicago. — Čikaško mesto je v sredo proslavilo svoj največji napredek v prebivalstvu, odkar eksistira. Tega dne je bilo naznanjeno popolno število prebivalstva v mestu, ki so ga našli federalni popisovalci v zadnjem aprilu. Za to objavo so našli določili poseben dan in v ta namen so aranzirali hrupne demonstracije s tuljenjem parnih piščali in splošnim ropotom, ki je trajal pet minut s pričetkom točno opoldne.

Nobeno mesto v zgodovini ni v sto letih zrastle v tako velično kot je Chicago. Leta 1830 je bila tukaj močvirnata prerija s par lesenimi bajtami na obrežju jezera, v kotu, kjer se je takrat reka izlivala v Lake Michigan. Danes pa je Chicago četrto mesto na svetu po številu prebivalstva in drugo v Ameriki. Samo London, New York in Berlin je še pred njim; Paris je ostal zadaj. Chicago se zdaj kosa z Berlinom za tretje mesto. Ako Chicago prišteje svoja ogromna predmestja, je že danes daleč pred Berlinom.

Slika prvomajskih demonstracij v Moskvi. Prvi maj je v Rusiji državni praznik, katerega rušno delovanje in reča armada praznuje v znamenju demonstracij proti notranjim in zunanjim sovražnikom in manifestira za nov družabni sistem, katerega gradi Rusija s silno energijo.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASLO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Naropisna in Zdravstvena drava (Ivan Chicago) in Komo do 20.00 na leto, 10.00 na pol leta, 5.00 na četrti leta; in Chicago in Ceno 10.00 na leto, 5.00 na pol leta; in in- amovno 20.00.

Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$5.00 per year, Chicago and Ceno 10.00 per year, foreign countries 10.00 per year.

Cene oglaševanja po dogovoru. Rokopisi ne vračajo.

Advertising rates on agreement. Manuscripts will not be returned.

Naslov za vse, kar ima stik s Prosveto:

PROSVETA

2657-59 South Lawrence Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Datum v tiskopis, na primer, (May 21-22), poleg vsakega lista in naslova pomeni, da vam je s tem darovano petina naslova. Prosveta je prebravljena, da se vam list ne vrne.

Rumunska komedija

Nova doba zahteva novih komedij. Včasih so kralji imeli svoje dvorne škovne, danes pa sami igrajo to vlogo.

Rumunija je že nekaj let pozorišče dinastičnih tragikomedij in najnovejša dejanja se je odigralo zadnjo soboto, ko je ekskronprinc Karol nepričakovano priletel s aeroplanom v Bukarešto in padel na prestol, na katerem je čepel njegov osemletni sinček. Oče je brenil sina s prestola in naznanil Rumuncem, da je prišel "rešiti njihovo domovino".

Komedija se je odigrala natančno tako kakor v filmu, kadar je Čarli Chaplin kralj. Vlada se je brž poklonila novemu kralju, najtja množica je zavpila "živjo" in novi kralj je brž pometal v ječo one, ki se ne strinjajo s komedijo.

Karol je na glasu kot velik ljubavi pusto- lovec. Ljubice in žene je menjal kakor suknje. Ko je bil še kronprinc, se je poročil s hčerjo nekega rumunskega generala. Ziti Lambrinu je njeno ime. Ko mu je poročila sina, jo je pustil in zatajil sina. Nato se je poročil s hčerjo bivšega grškega kralja. Ta poroka je bila po milosti božji, kajti nova žena je imela biti kraljica. Tudi ta, Helena, mu je rodila sina. A tudi ta mu ni bila po volji in vzel si je tretjo, Magdo Lupescu, ki je bila hči trgovca s staro karo in žena nekega oficirja v Bukarešti. Magda ima rdeče lase — in to ga je tako zmešalo, da je pustil oficijelno ženo in sina in krono in prestol ter odkuril s Magdo v Pariz, kjer je živel z njo štiri leta.

Vse to kajpada ni po oficijelni morali, ker so bili grehi preveč očiti. Ako bi bil Karol ostal v Bukarešti in imel poleg svoje oficijelne žene eno, dve, pet, deset ali sto metes, bi bilo vse v redu. Tako so delali in še delajo z malimi izjemami vsi kronprinci in monarhi — in nihče se ne sme zgražati. Kajti kralji in cesarji so nad moralo in nad grehom: vse, kar store, je pravi! Toda rumunski kronprinc se je metresi na ljubo odpovedal prestolu in pustil je svojo ženo. To je bilo tudi za kronprince malo preveč in skrbniki rumunskih duš so mu hudo zamerili. Helena se je pustila cerkveno ločiti od njega in ko je kralj Ferdinand umrl, ga je nasledil — ne njegov sin Karol, temveč njegov petletni vnuk. Petletni otrok je bil po milosti božji kralj rumunskega naroda! Otroku ni zameriti, kaj pa božja milost!

Kolikor je razbrati iz vesti zadnjih dni, je Karol z lahkoto okupiral rumunski prestol, nallet pa je na odpor pri svoji bivši ženi Heleni, ki ne mara ostankov rdečelase Magde. Magda sama je tudi huda, ker jo je pustil samo v parihem gnezdu in — da bo Karolova amola še večja — prva žena Ziti tudi ropce in za- hteva svoje pravice. Karol upa, da Magdo po- tolaži z odkupnino enega milijona dolarjev — če bo šlo.

Vsa ta početja rumunskega Karola doka- zujejo, da je sposoben za — kralja. Za kaj drugega ni. Čim večji pustolovec, tem bolji kralj! To je od nekdaj najboljša kvalifi- kacija za "milostnike božje".

Kaj pa rumunski narod, na čigar račun se dogaja vsa ta groba komedija? Ali prenese? To zavisi od zrelosti naroda. Ako je dozorel, ne prenese — če pa ni, je zanj vse dobro...

Dva tedna sta že minila, kar je bilo na- znanjeno v Washingtonu, da čez osem dni ob- javijo rezultat štetja brezposelnih delavcev v Združenih državah. Brezposelnost so šteli isto- časno, ko so šteli prebivalce meseca aprila. Osem dni je preteklo, preteklo je drugih osem dni in kmalu preteče tretjih osem dni — ob- javljenega pa ni še nič.

Kdo zadržuje oficijelne številke glede brez- poselnosti? In zakaj? Ali so tako velike, da se jih boje objaviti? Morda jih nameravajo malo popraviti?

Čitali smo pritombe, da se ni štetje brez- poselnih vrtilo kot je treba. Pomote in po- manjkljivosti so odpušljive. Tudi največji strokovnjaki so lahko zmotivi. Nihče, ki je živ, ni perfekten. Neodpustno in škandal pa je, če bodo objavljene "pomote", ki so bile ve- doma in nalašč narejene.

Ameriški delavci morajo imeti resnico gle- de statistike brezposelnosti.

Glasovi iz nasebin

Glas zavedne žene

Woodward, Iowa. — Ko je mo- zadnji dopis zagledal beli dar v Prosveti, tedaj je še tukajšnji rudnik št. 7 obračal svoje rogo- vile, toda sedaj pa rudarji že tretji mesec iščejo drugega dela.

To je sreča, da so tukaj za- čeli graditi dve veliki poslopji, ki spadata k državni farmi; eno bode šola, drugo pa bolnišnica. Tam bodo dobili delo vsi tukaj- šnji brezposelci, ko bo gradnja v polnem tiru. Plača je celih štirideset centov na uro, in sa- mo deset ur dela dnevno. Umev- no je, da taka meza in delovni čas prav nič ne dišita po kak- šni organizaciji, kar je pač ob- žalovanja vredno. Ker se pa ne izplača, da bi rudarji šli dru- gam za delo, ko je povsod piška- vo, zato rajši vsak tukaj v bli- žini prime za delo, kar je boljše kot nič.

Odkar je rudarska unija tak- razkosana, čitamo vsakovrstne reči in nezadovoljnosti od vse- krajev. Kakor se vidi se imajo rudarji zahvaliti dobrim delav- skim voditeljem, med kateri je baje John L. Lewis, ta "houbt" glava. V Prosveti še nismo ni- česar čitali, da bi kateri rudar hvalil Lewisovo početje napram rudarjem, kar je razvidno, da večina ni zadovoljna z njegovi- mi dobrotami.

Pred kratkim smo pa vendar opazili neko hvalo iz Lewisove trdnjave, kar pač ni nič čudne- ga, saj pristane na stranke se izplača, da se držijo zadnjih o- stankov. Tudi tukaj se najdi tu in tam kaj prišle Lewisove gänge, med njimi je tudi en Slo- venec, katerega pa ni vredno omenjati z imenom. Omenjeni še vedno trdi, da ni boljšega de- lavskega voditelja v celih Zdru- ženih državah, ako ne na celem svetu, kakor je baje Lewis. Ako tak voditelj ne bo več med ži- vimi, se mora svet podreti. Ro- jak, ki je še ekstra "Lewisov ljubljencec, tudi ima dobre vzro- ke za to. Nekdo je hvalil Howa- ta, toda ob neki posebni prilož- nosti, ko bi imel zastopati rudar- je, od tedaj pa ni Howat dru- gega kot "krak".

Ljudje, ki se tako izpremi- njajo, so tako izdajalski, da se ne zavedajo, ko izdajo tudi sa- mega sebe. To delajo, ker jim je bil desetak v roko stisnjen, kadar so pojamarili, da so silno "brok", da nimajo toliko, da bi grocerijo plačali. Celo večje vsote so prejimali, kadar so imeli priložnost za jamrat o- prisotnosti uradnikov Lewisove skupine. Ako je pa kateri dru- gi omenil za podporo, tedaj se- ga je pa oštelo, češ, zakaj si ni ničesar prihranil ob času zapo- slenosti, moral je slišati marsi- katero zbadljivo besedo od takih izdajalcev.

Pred kratkim smo čitali v Prosveti dopis, v katerem se o- menja, da bi Prosveta ne sme- la pisati v prilogi ne prve in ne druge stranke. Ta je pa res le- pa! Ali ni to delavski list, iz katerega javnost izve, kako se delavci šikanira v enih ali v drugih krajih? Kaj bi delavec bil, ako bi ne čital takih listov? Bili bi podobni hrubovcem, ki nikdar ničesar ne vidijo in ne slišajo, še manj pa da bi se se- znanili s kakšnim naprednim časopisom. Pač pa jih najde du- hovniška zalega.

Ako Prosveta prinaša novice, kako poravnava rudarji svoje strajke, ali je to škodljivo čita- teljem? Nikakor ne. Vsak čita- telj, ki se zanima za dogodke od drugod, posebno še iz ru- darskih okolišev, ne bode na- sprotoval takim novicam. A ko je kakšen list graje potre- ben, isto zasluži "Miners' Jour- nal", glasilo Lewisa. Urednik, ki fabricira istega, ga res sala- mensko pihne. Ako je podoben tistemu kočijažu, ki ga vidimo na prvi strani "Journala" z dne 1. junija, potem mu ni za za- merit, ako se poslužuje žival- skih imen kot na primer "poda- ne, dikurji" itd. "Journal" pri- naša reči v javnost, ki se sve- tijo od same laži, ko zvrca po- lom rudarske unije edino na Howata in njegove sodelavce, kakor da je Howat tista glava, ki mu pristaja ime "doublecross- er". Urednik bi zavednim čita- teljem ustregel, ako prisoli to- me kočijažu v "Journalu". U- rednik, ki daje takšna imena mebam kot je Alexander Howat, ma ravno toliko karakterja kakor urednik, ki maže "pisano polje". Njegovi čitatelji imajo tober želoled, da prenesejo tak- line otrobe.

V Prosveti še nismo opazili, fa bi se delilo tako neslana ime- na osebami, ki se brigajo in trudi- jo, kako bi se delavcem trpljenje olajšalo. Nekdo smo čitali, da bi se ne smelo v Pro- sveti pisati o gospodu Trunku, posebno pa še za ženske da ni- lepo kaj takega. To je pa res- zlomk, ker nekateri čitatelji bi radi, da se samo take reči pri- občujejo, kar oni "lajkajo" čita- tat. Ali se ne naučimo ravno iz delavskih naprednih listov marsikaj, česar bi se ne za- ti- stov, ki so proti delavstvu? Pisano polje se baje tudi šteje delavskemu listu, v resnici je pa samo v prid duhovščini in tistim, katerim je duhovščina potrebna, da držijo delavstvo v temi z učenjem pasje pohižno- sti in bogaboječnosti.

Ko je Alexander Howat ne- koč govoril tukaj v Des Moines, bi ga morali slišati vsi tisti, ki so mnenja, da je podoben iz- dajalcu, kakor ga imenuje Lewi- sov "Journal". Tedaj bi lahko videli, da se varajo. Howat ni eden tistih govornikov, ki se ta- ko raztogotijo, da morajo z no- gami povdarjati ter z rokami krilit okoli sebe, kakor da bi bi- li obsedeni. Howat govori iz srca in v mirnem tonu ter z eno besedo več pove kakor nekateri drugi s celim stavkom. Ne da- je tistim, ki se ne strinjajo z njim, nespodobna imena kot jih npr. on prejema od nasprotne strani.

Voditelj, ki se da v luknjo vtaknit radi svojega pravičnega dejanja v prid delavstvu, ne more biti izdajalec delavstva, še manj pa sprejme plačilo od ti- stih, ki navadno plačujejo svoje Judeše. To mora tudi vsak de- lavec priznati, da Howat pre- kosi s svojo poštenostjo vse o- stanke Lewisove trdnjave. Ka- pitalizem ne omrežuje sovražni- kov delavstva. Pred to nevar- nostjo je Lewis lahko siguren.

Se nekaj, ker že ravno pišem. Pred par meseci se je od tukaj izselil rojak Peter Wilfan radi neke bolezni. Zdravnik mu je zaukazal, da prej ko gre, bo boljše zanj. Odočil se je torej in šel iskat zdravja v San An- tonio, Texas, toda kakor se je slišalo od raznih ljudi, ga vidi- jo se sprehajati po Des Moine- su. Iz tega je sklepati, da se mu ne mudi v zdrave kraje, ker je spremenil Texas v Iowa.

Mary Supan.

Novice o domu

Milwaukee, Wis. — V pon- delek 9. junija je pridobila org. Slov. dom še dva nova dru- štva v svoj krog. Kar nepriča- kovano je prišlo poročilo o šte- vilu kupljenih delnic kakor tudi denar. Prvo je društvo Sv. Jo- zefa št. 103 KSJ, ki posluje v West Allisu. To je do sedaj edino društvo iz West Allisa, ki je kupilo tudi delnice za mil- wauški Slovenski dom, kar je za družbo tembolj razveselju- jivo. Hvala mozem, članom tega društva, ki so se potegnili in pobirali, da je prišlo do te- ga sklepa. To jim bo služilo samo v korist. S tem je zopet dodan novi člen našega ujed- njenja, ki je tako potreben.

Drugo je društvo "Balkan" št. 24 SSPZ. To je edino dru- štvo v Milwaukee, ki spada pod SSPZ. Se prav malo ališit o njem v javnosti. Mnogi celo ne vedo, da to društvo med nami obstoja. Pokazali pa so s tem svojim činom, da žive in se za- vedajo vzajemnega delovanja za dosega skupnega našega lastnega shajališča in zavetišča. Brez vsakega nagovarjanja in drezanja so se na lastno roko pridružili v delokrog Slov. do- ma. Enaka hvala in priznanje torej tudi tem. Sedaj družba šteje 22 najrazličnejših društev v delniškem krogu.

Tudi na posamezniki je družba zadnje dni pridobila. Slodeči so kupili zopet 21 novih

delnje: Caroline Mertz, Mol- ty Seitz, John Oblack, John Hren, Jack Bergine, Josephine Bergine, Martin Novak, Sem Sluga, Joe Zaitz, in Anton Ben- da. Pri ti pridobitvi je imel zo- pet glavno besedo okrevani naš hrabri Matija Kovacik.

Nekateri se odziviljo za dom tudi z darovi. Med temi sta, Frank Simonz \$25.00 in Dolen- šek \$5.00.

Pri prodajanju vstopnic za piknik 1. avgusta, se prikazuje- jo še sedaj lepi uspehi. Prva je prodala svoj delež vstopnic Ma- rry Kraintz, 315 16th ave. in po- novno še druge. Prvi delež so že tudi prodali Sylvia Camer, Mary Kračnik, Joe Kračnik, Pauline Vogrich, Frank Rehar, Joe Evanich in Leo Košak. Ker so vstopnice samo po 25c in z vsako vstopko prilika za TRI krasne nagrade, se bo gotovo vsaki nekoliko pobrigal za pro- dajo istih.

Priprave za ta piknik se že vrše. Po obsebnosti in kakovosti bi presegal vse dosedanje. Znakov z reklamo za Slov. dom se je spravilo že tudi prav lepo število v denar.

Močno zanimanje in navdu- šenje vlada prav sedaj v naseb- inih za prednašanje starodav- nih slovenskih svatbenih običa- jev, kar se bo vršilo 28. junija zvečer v Lake Parku, začenš z drugimi različnimi narodi. Do sedaj se je prišlo za sodelo- vanje pri tem že preko 30 parov. Tudi pri tem sodelujejo v veliki meri direktorji in delničarji Slov. doma.

Jos Matoh, tajnik.

Boj proti ignoranci

Krayn, Pa. — Ničesar na sve- tu ni popolno in tako tudi ne ob- nen posameznik. Le majhen od- stotek ljudi je toliko razumnih, prebranih ali pa "srečnih", — kakor že hočete — da si je zaslu- gural udobno življenje na tej gr- basti zemlji s tem, da se je za- jedel v telesa delavcev, katerim pije kri. Masa, zapuščena in brezbržna, pa trpi muke rajši kot pa bi se osvobodila teh svoj- jih pijavk.

V dvajsetem stoletju bi morali biti ljudje razumejši. Clo- vek bi pričakoval, da bi se masa morala z velikim navdušenjem oprijemati naukov in sredstev, ki vodijo iz teme na svetlo, iz suženjstva v svobodo. Ali masa je pa odlično preveč topa za raz- mišljanje, in to dela silne težo- če vsem tistim, ki se trudijo, da bi jo privedli v boljšo družbo, v družbo, kjer ne bo človek izkori- ščal človeka.

Za to brezbržnost mase so v veliki meri odgovorni takozva- ni božji namestniki, ki so imeli — in še imajo — popolno kontrolo nad ljudstvom dolga stoletja. Drugi element, ki sedi na hrbtu ljudstva, so vladarji — kralji in carji. Tretji pa je ka- pitalizem, ki je najmlajši bratec od te svete trojice, ki se redi na žuljih delavskih mas. Čas je že, da se otresemo teh pijavk, kar pa je ogromno delo, ker boriti se je treba z ignoranco in proti dru- gim potežkočim z borimi sred- stvi, ki so na razpolago tistim, ki skušajo odpraviti mezno su- ženstvo. Pri tem delu je širjenje in čitanje delavskega časopisa najvažnejše. Le kadar bo delav- ski tiak dobro razširjen med delavskim ljudstvom, bomo do- segli večje, trajnejše uspehe v naši borbi.

Henrik Pečarič.

O zboru JSZ

Bridgeport, Ohio. — O osmem zboru JSZ moram najprej reči, da me je sprememba v Detroitu jako iznenadila. Komaj je nekaj mesecev, odkar smo čitali v Pro- sveti o detroitskih homatijah, a v kratkem času pa taka razlika! Človek bi mislil, da morajo tiste homatije pustiti dalje posledice v nasebini, vendar pa je sloven- ski Detroit pokazal ravno na- obratno: v društvih sedaj vlada najlepši mir, kot so nam pravili in socialistična misel se med ta- mošnjimi rojaki najlepše razvi- ja. To so posebno pokazale kul- turne in družabne priredbe te- kom osmega zбора, za katere je delala velika skupina detroitskih sodrugov in sodruginj.

Ta zbor je pokazal, da je ni slovenske nasebine v Ameriki, ki bi se mogla kosati z Detroi- tom bodisi kulturno ali pa v dru- gih ostrih. Detroitska nasebina je še mlada in je v zadnjih letih

jako zrastle. Tudi ne bom po- zabil dobrih sodrugov in sodruginj, posebno ne Berliaga in Herman Regelma.

Najbolj značilno za to naseb- ino je gotovo dejstvo, da se je mladina jako lepo pričela razvi- jati v delavskem gibanju, v o- beh socialističnih klubih. Dobre moči sta Grum in Rugel, ki bo- sta lahko še mnogo storila za- jedno in v korist delavskega razreda. Mladina se najbolj za- nima za sportne igre, proti čemu- nisem. Vendar je pa potrebo- no vedeti, da smo delavci in da se mora tudi mladino pogloblja- ti v delavska vprašanja, kar bo v njeno lastno korist. Važno celotnega problema posebno do- bro pojmuje Herman, ki je po- kazal, da mu je več za delavska vprašanja kot za sport, dasirav- no ljubi tudi zadnjega.

Na zboru je bila mladina ired- no dobro zastopana. Grum, Ru- gel, Lotrich, Kamnikar, Rak, se- stri Artach, Mrs. Krašna in dru- gi so pokazali, da se zavedajo važnih nalog, pred katerimi sto- ji mladina in med katero je naj- ti dosti naprednega duha. Zbor je tudi pokazal, da se je sloven- ski delavec zopet začel prebujati in da bomo začeli v večji meri delati za cilje, katere zastopa so- cialistična stranka.

Zbora samega ne bom opisov- al, ker to bo razvidno iz zapi- snika. Mislim sem pa, da bom bolj tujec v Detroitu. V tem sem bil v zmoti, ker počutil sem se kot v Kansasu pred 15 leti. V De- troitu sem se namreč sestal z mnogimi prijatelji, s katerimi smo bili skupaj v Kansasu. Le žal mi je, ker mi čas ni dopuščal, da bi jih bil obiskal na domu. Tudi brez humorja ni bilo, kar človeku sladi urice življenja. Zbor mi bo trajno ostal v spomi- nu in upam, da se bomo na pri- hodnjem sestali s podvojenim številom. Med tem časom pa mo- ramo biti aktivni na agitacijs- kem in kulturnem polju, ker le na ta način amemo upati na u- spehe. Naprej za socialistično in delavsko stvar! — Joseph Snoy.

Vesti z Universal

Universal, Pa. — Z delom je pri nas zaenkrat še zadosti po- voljno, samo plače so majhne ka- kor menda povsod. Tukajnja tovarna Universal Atlas Cement Co. obratuje s polno paro noč in dan, ali Slovencev je malo za- poslenih v njej. V njej delajo veči- noma druge narodnosti: Hrvat- je, Slovaki, Spanci, Rumunci, Grki, nekaj Meksikancev in Ir- cev ter okrog ena tretjina črnc- ev, ki imajo pri družbi precej veljave, nam drugim pa kajzijo pri delu.

Na društvenem polju lepo na- predujemo. Imamo dva sloven- ska društva, št. 141 SNPJ in št. 210 KSJ. Sedaj je v teku tudi akcija za ustanovitev angleško- poslujočega društva, katere u- pam bo uspela in novemu druš- tvu že vnaprej želim uspeha. Spa- damo tudi k ameriški organizaci- ji L. O. O. M. št. 298 Universal, Pa. To znači, da se vsi zavedamo pomena podpornih organizacij.

Pred kratkem smo imeli v na- sebini in bližnji okolici kar tri smrtne slučaje. Prvi je za srčno hibo podlegel John Bojt, doma iz Oselle pri Skofji Loki. V Ame- riki je bil 16 let. Zapušča žalu- jočo soprogo in dve hčerki v sta- rosti od 5 mesecev do sedem let. Spadal je k SSPZ in LOOM, ka- teri društvu sta mu priredili lep pogreb.

Drugi je bil Joseph Supančič, doma blizu Krke. Dolenjake. Bil je član društva št. 141 SNPJ in češkega društva, kateri sta mu priredili primeren pogreb na Ir- vinu, Pa. Tukaj je bil nad 35 let in zapušča dva sina in dve hčerki. Tretji je bil Daniel Rado- vich, ki je umrl 3. maja radi vne- tja v glavi. Doma je bil iz mesta Avgulin, Hrvaško. Zapušča že- no, dva sina in dve hčerki. Bil je član društva št. 141 SNPJ. Pokopali smo ga v Pittsburghu na srbskem pokopališču na južni strani mesta.

Četrtega julija bo imelo naše društvo št. 141 SNPJ piknik na Center Beach, Solsburg Rd., de- set minut hoda od nasebine Cen- ter. Vabimo vse rojake na ta pi- knik, ki bo prvovrsten.

Paul Kokal.

LISTNICA UREDNIŠTVA

Painville, O. Frank Krašo- vec: — Radi predolge odsotno- sti iz dotične države, niste upra- vičeni do starostne pokojnine.

Inž. F. Geri:

Mleko—naša hrana

I. Sestava mleka

Ravno sedaj, ko je izšel v Jugoslaviji eno- ni zakon o živilih je umestno, da si ogledamo поближе najvažnejše izmed živil, t. j. mleko in bomo pri tem videli, kako velike važnosti je tak zakon za ljudsko prehrano. Da je mleko najvažnejše izmed vseh živil sledi iz tega, da vsebuje vse one snovi, ki jih človek neoh- hodno potrebuje za prehrano in sicer v takem razmerju, kakor si ga ugodnejšega ne moremo misliti.

Kadar govorimo splošno o mleku, imamo vedno v mislih le kravje mleko in se na to tudi ozirajo vsi živilski zakoni, ter to izrecno po- vdarjajo, ker zaostaja vsako drugo mleko (ovčje ali kozje) v važnosti daleč za kravjim. Snovi torej, ki jih človeško telo tako nujno rabi in ki se nahajajo v mleku v tako ugodnem razmerju, so: beljakovine, ogljikovi hidrati ali sladkorji in maščoba. H tem še spadajo vode, soli in vitamini. Da zadovoljuje mleko vse potrebe človeškega telesa vidimo pri dojenčku, ki dosti časa živi samo ob mleku.

Sestava mleka je sledeča: vode ima 88%, maščobe 3 do 3½%, mlečnega sladkorja 4.6%, beljakovin 3.5% in soli 0.7%.

Ako odvzamemo mleku vodo, preostane nekaj, kar imenuje kemik sušino. Ako odva- zemo tej sušini še maščobo, imamo pred seboj maščobe prsto sušino. Dolgoletna opazovanja so pokazala, da je množina te brezmaščobne sušine v mleku precej enakomerna ali kon- stantna in da znaša 8.5%. Če pada ta vrednost izpod 8.25% je opravičen sum, da mleko ni več pristno in da mu je bila dodana voda, ker je voda snov, ki vsebuje tako malo raztoplje- nih primesi, da nam zniža kot dodatek mleku, množino sušine. Tudi sama vsebina maščobe je precej konstantna in znaša 3%. Dane sta nam torej dve vrednosti, ki omogočata ugo- tovitve, ali imamo opravka z mlekom normal- nega, ali nenormalnega sestava, z drugimi be- sedami, ali je mleko pristno, ali potvorenje. Je še nekaj drugih načinov, ki omogočajo ke- miku ugotovitve pristnosti mleka, vendar ne spadajo v okvir te razprave.

Od sestavin mleka tvorijo mlečni sladkor, en del beljakovin (tkzv. albumin) in soli bistro raztopino in v tej raztopini se nahajajo fino razdeljeni delci kazeina in maščobe, ki tvorijo takozvano emulzijo in dajejo tekočini belo barvo.

Ugotovili smo, da je vsebina maščobe v mleku precej enakomerna. Vendar obstoja nekaj vplivov, ki lahko normalno količino ma- ščobe zvišajo ali znižajo. Med temi vplivi so glavni pasma, čas ko se krava oteli in čas mol- če. Kar se tiče pasme je znano, da dajo ravninske krave (p. pr. holandske pasme) mnogo- mleka z razmeroma nizko količino maščobe. Te razlike, ki imajo izvor v pasmi, ležijo v me- jah med 2.5 do 6%.

Pri poskusih se je ugotovilo, v nekem kra- ju, pri "simmendolskih" kravah 3.5 do 5.6% maščobe v mleku; ali srednjo vrednost 3.96%. V istem kraju so dale istočasno "algaerske" krave mleko z 3.3 do 3.9% maščobe, ali srednjo vrednost 3.4%.

Drugi vpliv, ki smo ga šteli med glavnimi, je čas otelitve. Takoj po tem, ko se krava ote- li, daje, primerno potrebam mladega teleta, več mleka z manjšo vsebino maščobe. Na to pač količina mleka, procentualna vsebina ma- ščobe pa narašča. Pri tem se gibljejo spre- membe procentualne vsebine maščobe med 2.7 do 4.5%. Ta vpliv otelitve je pa razme- roma kratkotrajen in sicer daje krava v 5 do 10 dneh po otelitvi zopet normalno mleko.

Tretji glavni vpliv je čas molže. Zanimi- vo je, da ta vpliv ne zadene množino brezma- ščobne sušine. Običajno se molze kravo trikrat na dan, t. j. zjutraj, opoldne in zvečer.

(Dalje jutri.)

Ameriško življenje

153.

Izgubili obe ženi

Charles C. Chelly se je oženil z Anno pred sedmimi leti, zadnjo jesen je pa poročil še Friedo, kateri se je predstavil kot John C. Bonert. Na dan svoje svatbe je povedal prvi ženi, da odsej bo delal čez uro vsak drugi večer. Drugi dan je povedal isto svoji drugi ženi. To je trajalo pet mesecev. Chelly je bil silno zaposlen. Vsak večer je delal "čez uro". Zjutraj je zapustil eno stanovanje in zvečer se je vrnil v drugo stanovanje na drugem koncu mesta — in drugi dan obratno.

Prvi ženi se je zasmilil. "Preveč delaš, moj dragi," je rekla Anna mehko. "To ve- černo delo te ubija. Saj še komaj vlečeš noge za seboj!"

"To je vse za te, draga moja," jo je tola- žil Charlie še mehkeje.

Tedaj pa je padla Anni čudna misel v glavo. "Ti moraš zaslužiti veliko denarja s tem čezurnim delom, dragi. Kje pa je denar?"

Istočasno je modrovala Frieda v drugem stanovanju: "Za vsa ta denar, ki ga zaslužiš s čezurnim delom, bi lahko že imeli avto, pa ni nikjer nič. Kje je denar?" Kmalu je Anna prišla še na drugo misel. Kaj, ko bi malo pogledala po njegovem večer- nem delu? Res je vohunila in ni ga našla na delu, našla pa je njegov drugi naslov, ki jo je pripeljal k drugi ženi. Ko sta se obe ženi se- šli, je Chelly odkuril skozi zadnja vrata — in do danes se še ni vrnil.

Vesti iz Jugoslavije

(Poročevalski biro Prosvete v Jugoslaviji.)

Priče v beograjskem procesu

Ljubljana, 17. maja 1930.

V beograjskem procesu so včeraj začeli z zasliševanjem prič, ki izpovedujejo kaj o dejanjih obtožencev. Prva priča je bil sofer Milan Gjočević, ki je vozil dva človeka v avtomobilu v neko gostilno in ki je ta dva radi sumljivosti javil policiji. Bila sta to Stefanac in Hadžija, ki sta vozila iz Zagreba košaro s peklenjskim strojem. S tem je bila vsa ta skupina obtožencev odkrita.

Priča je na razpravi pokazal na Stefanca, češ to je tisti, ki sem ga vozil.

Stefanec odgovori: Da, jaz sem tisti.

Obtoženi Hadžija vpraša pričo: Ali je res, da sem plačal za avto 230 Din.

Sofer: Ne, saj me je plačala policija, kamor sem peljal oba avaranca.

Zagovornik dr. Bertić: Stefanec je precej lep obličje. Kako da se vam je zdel sumljiv?

Sofer: Ker sta avto naročevala dva človeka, vozil pa je en sam. Ker je bilo ponoči sem mislil, da je mogoče kak tat. Zato sem naznanil policiji.

Druga priča je bil konjiški kapetan Gavril Kaledin, oficir na čelu armade, a rodem Rus, nekdanega belogardijca generala Kaledina. Lani 7. novembra je bil v gledališču ter se je vračal potem domov. Ko je prišel v Istarsko ulico, je zaslišal, da gre nekdo za njim. Ozrl se je, v tem pa je dobil strel v hrbet. Ko se je okrenil, je za zadet drugi strel v roko. Obrazu ni videl, ker je imel napadalec klobuk potisnjen na oči, zapomnil pa si je splošno zunanost in postavbo napadalec. Ko so mu na policiji pokazali Matekovića, je v njem spoznal atentatorja.

Kapetan Kaledin pravi tudi, da je Mateković na zagrebški policiji opisal vse dogodke tistega večera, da je izjavil, da sta bila paverjem plačana za to dejanje vsak po 300 Din. Dejal je kapetan, da radi strelav ne more več jahati in dolgo stati, radi česar mu je vsa oficirska kariera skazena. Zato zahteva odškodnino od organizacije, ki je priredila nanj atentat v znesku 510.000 Din. Tudi živčne napade dobiva od tedaj. Denar bi rabil, da bi se šel zdraviti v inozemstvo. Za uničeno obleko zahteva 10.000 Din!

Predsednik Matekoviću: Slišali ste, kaj pravite k temu?

Mateković: Nisem streljal, na kapetana in ne vem, kdo je streljal.

Pri konfrontaciji oba vztrajata pri svojih izjavah.

Kaledin: Kako morete zanikati? Pri zaslišanju v Zagrebu sem vam ponudil cigareto in dejal: Kako je to, da streljaš name, ki imam mater, kakor jo imaš ti, in bi s tem upropastil obe. Kako si mogel kaj takega storiti... Vi ste nato zaplakali in dejali: "Da, saj smo se upropastili, a organizacija mi je naročila. Ni lepo da zdaj zanikate."

Mateković vztraja, da Kaledin ni napadel.

Sodniki izprašujejo pričo Kaledina, ali ni bil mogoče napad nanj uprizorjen s strani komunistov ali celo boljševočev in boljševske čete, ker je on pač belogardist, nečak Kaledina in sobojevniki Vrangla in Denikina.

Kaledin izjavlja, da je to ne mogoče.

Zagovorniki se protivijo mnenju, da bi bil Kaledin lahko spoznal napadalec ob svitu revolverskega strela, zlasti še, ker je imel napadalec klobuk na čelo potisnjen. Dr. Trumbić zahteva, naj se ves dogodek v Zagrebu na licu mesta pred sodno komisijo rekonstruira, da bo mogoče ugotoviti dejanska resnica.

Potem sta bila zaslišana še zakonca Maslić, gostilničarja, kjer sta se večkrat shajala Franeković in Kremzlj. Obe priči navajata neke odlomke pogovorov Kremzljara in Franekovića, vendar brez pomena.

S tem je bil včerajšnji dan razprave zaključen. Danes se nadaljuje zaslišanje prič.

Beograjski proces se bliža svojemu koncu

Včeraj se je nadaljevalo zasliševanje prič. Prva je bila za-

slisana gospa Terezija Udjela, pri kateri je bil na stanovanju obtoženi Ban. Priča izjavlja, da je obtoženi Ban dober in pošten najemnik bil, da je poleti imel ključ od vežnih vrat, jeseni pa ne več, ter se je moral vračati domov pred 9. uro zvečer ter tako ni mogel biti na kakršnihkoli zborovanjih in zarotniških sestankih ponoči, niti hodil po mestu z revolverjem iskat generalov. Pri hišni preiskavi niso našli pri njemu nobenega orožja. Tudi priča ni nikdar videla pri njem revolverja ali česa drugega ter tudi ni vodil v svojo sobo nobenih gostov.

Druga priča je bil neki Nikola Ivančević, trgovec iz Broda. Obtoženca Franeković in Kremzlj sta namreč navedla za pričo trgovca Ivančevića iz Broda, ki da je potoval z njima iz Karlovca v Zagreb tistega dne, ko se je vršil v Zagrebu neki sestanek, na katerem sta baje bila obtoženca. Priča naj bi potrdila, da so res skupaj vozili, s čimer bi odpadel očitke obtožencev, da sta bila obtoženca na dotičnem sestanku. Priča pa niti ne pozna nobenega obtoženca niti ni potovala omenjenega dne. Tudi obtoženca tega trgovca ne poznata. Trgovec pojasni, da je v Brodu mnogo trgovcev z njegovim imenom, pa je pomota razumljiva.

Potem je bil zaslišan policijski komisar Sadžak iz Zagreba, ki je vodil v Zagrebu na policiji zapisnike. Izjavlja, da je vse točno napisal, kakor so izjavljali obtoženci. Vse izjave so dajali brez nasilja, popolnoma svobodno. Odvetniki in sodniki so naslavljali na pričo mnogo vprašanj, zlasti glede slabega postopanja z obtoženci v Zagrebu, priča pa vztraja, da se je z njimi postopalo dobro. Zagovorniki ne verjamejo. Sadžak pravi, da je obtoženec sam zaslišaval.

Obtoženi Levnač vpade v vprašanje na Sadžaka:

"Pomnite se, v kakšnem stanju sem prišel pred vas k zaslišanju?"

Sadžak: "Da, normalno."

Trdi, da z njegovo vednostjo ni bil nihče obtožencev pretepen. Pritrdi pa odvetnikom, da vršijo zasliševanja tudi detektivni sami.

S tem je bilo zasliševanje prič končano. Mnogo prič, ki so jih tekom procesa predlagali zagovorniki in obtoženci, ni bilo policajnih, ker je sodišče odbilo tozadevne predloge.

Odvetniki so potem vložili razna vprašanja in predloge. Najprej pa je še vprašal odvetnik dr. Kostić obtoženca Begića (ki je edini izpovedal marsikaj obremenilnega), kakšen je njegov zapor in ali se lahko svobodno giblje in izprehaja. Govori se namreč, da mu gredo izredno prijazno na roko. Obtoženi Begić izjavlja, da se izprehaja ločeno od ostalih, da je prejel od nekakega gospodja knjige za čitanje, da pa ni bilo v njih nobenih pisem in beležk.

Potem so odvetniki predlagali nove prič. Sodišče bo o predlogih sklevalo. Potem se je prešlo na čitanje raznih dokumentov.

Najprej čitajo poročila policije o eksploziji peklenjskega stroja na Zrinjevcu ter poročila večakov o eksplozivih. Pravijo, da je eksploziv dovolj močan, da bi bil porušil objekte in ubil v bližini stoječe ljudi.

Dalje so čitali preteče pismo, ki so ga našli na Mocnajevem stanovanju in o katerem pravijo, da ga je pisal Mocnaj. Naslovljeno je bilo na trgovca Maslovića iz Karlovca, kjer mu piše, naj ne hodi s poklonitveno deputacijo v Beograd, sicer se bo do maskevali. Mocnaj izjavlja, da pisma ni pisal on. Prav tako so čitali grozilna pisma uredniku "Novosti" v Zagrebu, predsedniku vlade, starešini Sokola in šefu zagrebške policije. Pisma so vsa podpisana s "Hrvatski revolucionarji". Dalje so prečitali poročila strokovne komisije o peklenjskem stroju, namenjenem za železniški most pri Martinovki. Stroj bi po mnenju te komisije zadostoval, da bi razrušil most in tir. Odvetniki se protivijo temu poročilu.

Jutri se bo razprava nadaljevala.

Kako kaže letina na Dolenjskem.

— Iz Novega mesta pišejo: Letošnja letina kaže v vsem novomeškem srezu prav dobro. Zita so lepa gosta, rž bo začela cveteti in pšenica gre v klasje. Oves ima prav ugodno vreme in primerne padavine. Crošanj bo zelo veliko, posebno pod Gorjanci in so pri nekaterih ljubiteljih zgodnjega sadja že zrele. Jabolka ne bo veliko, ker jih je cvetelo tudi v vinogradih. Tudi živina ne bo stradala, ker je krme dovolj. Gnojenje za umetniški gnojili kaže izredne uspehe, ker je dosti padavin. Poljski s setvijo selekcionirane pšenice iz Belja, kažejo izvrstno. Pšenica je močnega stebila, širokega listja in se že od daleč razloži. V Veliki Loki anujejo živinorejsko združbo z namenom selekcionirati krave in jih plemiti z dobrimi bikli, zaradi pa rediti za domačo rejo in za prodajo drugam v plemenske svrhe. Po nasvetih areškega kmetijskega referenta se je v ta namen osnoval pripravljalni odbor z gg. županom in nadučiteljem na čelu, ki bosta ukrenila vse potrebno za ustanovitev združbe. V žužemberškem okraju se je pojavila kuga pri svinjah; razglašen je pasji kontumac, ker se je stekel pes klafli po okolici. Hrošči so zaradi hladnega vremena hitro izginili. Zatiranje njih in raznih škodljivcev na samem drevju se nadaljuje. Le ako bodo imeli Dolenjci za kmetje pridelke dobre cene, bo za vse dobro; če ima kmak denar ima vse denar. Zato je nujno potrebna organizacija prodaje kmetijskih pridelkov, kar naj bi se začelo združnim potom.

Smrtina kosa

Dne 22. maja je umrl v Loki pri Črnomlju nenadna smrti za možganjsko kapjo v najlepši moški dobi gostilničar Weiss, po domače Vize. Pred meseci je prišel iz Amerike, kjer si je pridobil precej gotovine. Namenil se je trajno naseliti v Loki in je kupil Gorupčičovo gostilno, katero je modern preuredil. Posebno radi so se zbirali pri njemu Američani. Toda neizprosna smrt mu je pretrgala nit življenja. — V ljubljanski bolnici je preminul Al. Skrem, narednik vodnik v pokroju. — V Ljubljani je po kratkem trpljenju umrl posestnik, žagar in lesni trgovec na Primorskem g. Lovro Remes. — Nadalje je preminul v Ljubljani Ivan Prebil, mestni zidarski mojster in hišni posestnik.

Drevesa in strela

Nemci imajo pregovor, ki pravi, da človek ne sme vedriti pod hrastom, pod vrbo ali pod smrekom, pač pa je popolnoma varen pod bukvijo. Preprosti narod ima tako izkustvo, ki ga je sedaj potrdila tudi veda. Učenjaki pravijo, da so ona drevesa dobri prevodniki električne struje, ki imajo mnogo skroba in malo olja. Zato v taka drevesa zelo rado treščijo. Največ olja imata oreh in bukev, ki sta tako slaba prevodnika elektrike in ne privlačita strele. Malo maskebo in mnogo skroba ima hrast, vrba, topol, jesen, brest in jelša. Ob nevihti vedriti pod njimi je vedno zelo nevarna stvar. Vsekakor pa je še najpametneje, ne zatekati se ob nevihti pod drevesa.

O podedovanosti raka

Zdravniki že od nekdaj silno zanimajo vprašanje, da-li je rak bolezen, ki se podeduje, vendar problema doslej še ni bilo mogoče rešiti. Šele profesorju Bernsteinu se je posrečilo, da je na temelju obilnega statističnega materiala dokazal, da se rak podeduje. Navadno pa nastopi le tam, kjer je oče in mati bili že prirojeno nagnjeni k raku, ali pa, kadar sta oba tudi dejansko trpela na raku. Vendar se podeduje tudi v tem primeru, ko je le dovednost organizma za raka. Zanimivo pa je, da se to nagnjenje ne podeduje, ako je eden izmed roditeljev zdrav. V tem primeru odloča vpliv zdravega. Kljub vsemu podedovanemu nagnjenju pa je treba še posebnih bakterij, kemičnih ali fizičnih vplivov, da se rak tudi razvije. Ako teh pogojev ni, se bolezen kljub podedovanemu nagnjenju ne more razviti.

O vojni lemi

Tragika slepcev in moderno skrbstvo za nje

Slepota je med vsemi človeškimi nedostatkami najhujša hiba. Zakaj živeti brez svetlobe in barve, brez oblike in solnce je tragika brez primere. Noč, večna noč! Predstavimo si človeka, ki tava v nočni temi in si ne more pomagati z umetno svetilbo! Kamor stopi, povsod je nesiguren. Strahna napetost napolnjuje njegove možgane in vsak trenutek mu je, kakor bi ga hotela zadeti kap. In takšna napetost spremlja slepce skozi vse življenje, od rojstva do groba. Majne črte te napetosti so še le tam, dokoder seže slepcev razum in njegove praktične zmožnosti. Vse to pa je daleč, daleč zadaj, zakaj slepota stavi človeku povsod meje. Slepce ne more nikamor brez vodstva vidca. Po drugi strani pa stavi slepemu meje svet, ki ni slep, in tako je slepčev znanje čisto pozabljeno in se vobče ne upošteva — zlasti dandanes, ko se celo vidci prerivajo, da bi drug drugega prehiteli in prekošli.

Od kar pomni zgodovina, je ušoda slepih zanimala ljudi, toda še le v minulem stoletju je skrb za slepce dobila neko smotrenost in konkretno obliko. Poprej so bili slepci izročeni na milost in nemilost tistih, ki so delili milostino, novejša doba pa je opustila pozivanje k sočutju. Namen modernega skrbstva za slepce je bil, napraviti iz njih kolikor mogoče polnovredne člane človeške družbe in dokazati, da se tudi slepi lahko približajo drugim soljudem. S tem je bilo izvršeno tudi višje in koristno moralno delo. Slepce so dobili zaupanje vase in danes je že splošno razširjeno naziranje, da slepec zaradi slepote ni in ne more biti predmet preziranj s strani drugih občanov.

Danes imamo v vseh modernih državah zavode za slepce. Slepce sami pa se delijo v več kategorij, predvsem v takšne, ki so se rodili slepi, in v take, ki so oslepieli pozneje. Poseben razred tvorijo dalje osebe, ki niso popolnoma slepe, ampak močno slabovidne. Po najnovejših kategorizacijah veljajo oči, katerih vid znaša 0 do 1/25 do 1/4 pa samo za slabovidne.

Največji dobrotnik slepcev je bil francoski učitelj Louis Braille, izumitelj pisave za slepce, tiste genialne iznajdbe, ki je na večino temo obojevali vsaj nekoliko olajšala enolično in samotno življenje. Sistem te pisave se stoji iz vzvišenih točk, ki so urejene po načelu latinske pisave. Slepce jih otipavajo in čitajo. Danes imamo že cele knjižnice za slepce, tudi že nekaj listov za slepce, nedavno pa je slavil Braillov izum novo zmago: v Londonu se je predvajal rotacijski stroj za Braillovo pisavo. Na ta stroj se bo tiskal poseben dnevnik za slepce. Pisava za slepce je danes tako izpopolnjena, da odpira slepim celo pot do akademike študija. Velike evropske države imajo posebne zavode, ki pripravljajo slepe za univerzitetni študij.

V velikih državah, kjer je skrbstvo za slepe dobro urejeno, zavzemajo slepi ugodna mesta v trgovini, industriji in drugih panogah javnega življenja. Slepce niso danes reveži, ki si ne znajo pomagati. Združeni so v močnih organizacijah, ki skrbijo za njih usodo in socialni položaj ter jim posredujejo izobrazbo z najrazličnejšimi sredstvi.

Slepce najdemo danes kot stenografe, strojeplase, godbenike, uglaševalce klavirjev (ta stroka jim je posebno ljuba, če so muzikalni), kot pisatelje, knjigovozne itd. Ponekod vrše slepi v zdraviliških službah maserjev, in sicer z lepim uspehom. Njih udeleževanje v tej stroki je tem hvaležnejše, ker so to ponavadi zelo značajni ljudje in imajo bolniki že iz tega razloga vanje veliko zaupanje.

Važen pripomoček, ki uvaža slepca v vrvež normalnega življenja, ulice in ceste, je pes. Ta zvesti spremljevalec človeka je zlasti v službi slepih pokazal svojo izvrstno uporabnost. Svoje pozna štirinožca, ki vodi svojega gospodarja po velikomestnih ulicah in trgih čez nevarne prehode? Pes vodi svojega lastnika dnevno z doma v urad, na

sprehod in zopet domov. Tako ga rešuje nesrečnega razmišljanja o usodi teme, pomaga mu do neke meje k samostojnosti.

Pse za slepe vzgajajo v posebnih zavodih, kjer ostanejo živali običajno približno dva meseca. Stiranjast dni, preden ga izroče gospodarju, pozovejo slednjega na tečaj, da se privadita žival in človek drug drugemu. Vsako leto stopa na ta način v življenje. Slepce ni več navezan na tesen prostor štirih sten, in če ne vidi, vsaj s pljuči vskrva prostost in svobodo, po kateri tako hrepenijo njegove mrtve oči.

Gonja proti radikalcem na jugu

Nazadnjači priporočajo protidelavsko zakonodajo

Charlotte, N. C. — (F. P.) — "Čas je prišel, da država sprejme zakone, ki bodo preprečili aktivnosti radikalnih agitatorjev v Severni Karolini". To izjavo je podal Frank F. Orr, ki kandidira za državnega senatorja v okraju Meckenburg.

Da se nazadnjaški člani državne legislature pripravljajo na sprejetje zakonov proti kriminalnemu sindikalizmu, je razvidno iz izjav, ki prihajajo v javnost od strani tekstilnih magnatov. "Ako bo Orr izvoljen," je dejal uradni tekstilne unije, "tedaj se moramo pripraviti na boj. Orr je orodje Bulwinkle-Loray tekstilne družbe in bo delal, kot mu bo ona ukazovala."

Proti Orru kandidira F. O. Clark, sin načelnika državnega vrhovnega sodišča.

Liberalni elementje v Greensboru so tudi izrazili bojazen, da imajo nazadnjači v načrtu vrsto predlogov, s katerimi bodo skušali potlačiti vse, kar je še ostalo naprednega, v ozadje. To bojazen potrjuje izjava, ki jo je dal sodnik, ki je vodil obravnavo protimarionskim stavkarjem, "da je čas dozorel, da legislatura podvzame korake proti delavskim organizacijam, ki hujskajo delavce na odpor."

Gangeška vojna v Chicagu

Chicago. — V ponedeljek popoldne je neznan gangster ustrelil reporterja čilškega dnevnika "Tribune" med množico ljudi v podzemnem hodniku Randolph ulice pod Michigan ave. Reporter Alfred Lingle je bil na mestu mrtev in morilec je pobežnil. Umor je bil najbrž čin maščevanja, ker je reporter izključno pisal o gangških. "Tribune" je razpisala \$30.000 nagrade za ujetje morilca. V zadnjih desetih dneh je bilo enajst mož ubitih v gangški vojni.

Metodiščni škof James Cannon, voditelj prohibitionistov in drugih bi gotov na jugu in borci igralce v tujim denarjem. Pred nekaj dnevi se je upri odgovorjati na vprašanja senatnega odbora za preiskavo lobistov, češ, da senatorje ne briga, koliko denarja je zapravil za poraz "mokrega" Alfreda Smitha v zadnji predsedniški kampanji. Senat ga mogoče tira pred sodišče radi "žaljenja senata."

ZASLIŠAVANJE O WAGNERJEVI PREDLOGI SUŽENJSKE RAZMERE V JUŽNI DRŽAVI

Proti nji se bori Narodna asociacija tovarnarjev

Washington, D. C. — (F. P.) — Pristali administracije v nižji zbornici so pristali na o-tvoritev zaslišavanja o predlogi, ki jo je predložil senator Wagner iz New Yorka. Predloga predvideva zbiranje podatkov o zaposlenosti, kooperacijo zvezne vlade s državnimi z ozirom na industrijski položaj v raznih državah in gradnjo javnih del v času industrijske depresije. Namen predloge je odpraviti ali vsaj omejiti brezposelnost, ki od časa do časa tepe ameriško delavstvo.

Proti predlogi je nastopila Narodna asociacija tovarnarjev, a je bila končno vže opoziciji sprejeta v senatu in je potem odšla v nižjo zbornico. Longworth, Tilson in drugi pristali administracije so skušali odložiti zaslišavanje o predlogi, toda pozneje so se morali udati pritisku, ker so dobili namigljaj, da se Hoover boji velike opozicije od strani delavskih organizacij v slučaju, da vlada ne podvzame nikakih korakov za omiljenje brezposelnosti, ki postaja še akutna. Ta bojazen bo morda omogočila, da bo Wagnerjeva predloga sprejeta v zadnjih dnevih tekočega zasedanja kongresa.

Moderna toaleta

Mož: Ta toaleta je pa res lepa! Na, pa si kupi še eno!
Žena (ki kar verjeti ne more): Zakaj pa, povej no?
Mož: Eno za spredaj, drugo za zadaj.

NAZNANILO IN ZAHVALA

Zalostnega in potrtega srca naznanjam sorodnikom, prijateljem in znancem tužno vest, o veliki izgubi našega ljubljenežnega očeta oziroma soproga

Frank Markovitz

kateroga je zadela nemila smrt po dolgi, dveletni, mučni bolezni na raku. Zatimil je svoje oči dne 20. maja, 1930, ob pol 11. uri zvečer. Pogreb se je vršil dne 23. maja popoldne s mašo in potom na katoliško pokopališče v Frontenac, Kansas.

Rojen je bil v Škocjani, vas Zagrad na Dolenjskem 22. sept. 1866. V Ameriko je prišel leta 1890 in ves ta čas je živel tukaj v Frontenacu, Kansas, v najlepši slogi in prijaznosti v družini, kakor tudi s drugimi prijatelji. Tukaj zapušta žalujčo soprogo Julijo Markovitz, enega sina Henryja in štiri hčere, Julije Pirnat, Mary Korner, Anna Lipoglav in Lena Markovitz, ter sedem nečakov, in enega brata John Markovitz v Kansas City. V stari domovini pa sestro Mary Kočlan.

Blagi mi! Ne morem si izbrati dovolj lepih besed, s katerimi se šelim vam vsem ljubim dobrotnikom zahvaliti, ki ste prišli nas obiskat v tem žalostnem položaju, kakor smo bili, nas tolažili in s tem našo trpljenje lajšali!

Najlepša hvala vsem, ki ste ga prišli na pokopališče spremljati. Iskrena hvala vsem darovalcem kresnih rolic in vencev in sicer: — Mr. in Mrs. Roy Gearhart, družini Smrekut iz Clevelanda, O., Mr. in Mrs. Ludwig Stark, Mr. in Mrs. Jos. Leksha Sr., družini Vavra, Miners State Bank, družini Zidaršič, Mrs. Frank Bošich, družini Robt. Gruber, Mr. in Mrs. Jakob Čukjati in družini, Mr. in Mrs. Leopold Koptmayer, Mr. in Mrs. Jos. Billiard, Mr. in Mrs. Jos. Leksha Jr., družini Kramer, družini John Dobraue, Mr. in Mrs. Karlinger, družini Frank Starchich, družini P. Jursche in H. Moretini, Mrs. Jennie Jerina, Cleveland, O., Employees Pennsylvania Rubber & Supply Co., Cleveland, O., družini Potochan, Detroit, Mich., Mr. in Mrs. John Jarts Jr., Louise Willes Biscuit Co., Kansas City, Mo., Mrs. John Jarts Sr., družinam Pousche in Pette, West Allis, Wis., Anton Potochan, družini Oberzan, J. C. Steinhauer, družini John Markovitz, Kansas City, Mo., družini Martin Zafuta, Pittsburgh Oil Co., družini Jos. Butscher, družini Jos. Salchur iz Clevelanda, O., družini Mike Papeš, Mrs. Barbara Kotsman, POE No. 123, ASBPB in NBB No. 192.

Prav lepa hvala vsem, kateri so darovali za mašo in sicer: Mr. in Mrs. August Kotsman, Mr. Frank Jarts, Peoples Fair, Under Co., Mr. in Mrs. Robert William, Mr. in Mrs. John Miklaue, Mr. John Vidic in družini, Mr. in Mrs. M. Laferte, Mr. in Mrs. Simon Kotsman, Mr. in Mrs. Jos. Butscher, Mr. in Mrs. Anton Roita, Mr. John Jarts Sr., Mr. Louis Breznikar, Mr. Anton Venc, Mr. in Mrs. Jos. Jarts, Mr. in Mrs. John Radman, Mr. in Mrs. Frank Starchich, Mr. in Mrs. Jos. Leksha, družini Potochan, Jos. F. Betsinger, Mrs. Antonia Juhnik, Mr. 16 Mrs. John Shuler, Mr. in Mrs. John Dobraue, Mr. Frank Mauser, Mr. in Mrs. Frank Terlep, Mrs. Johana Kuplen, Mr. in Mrs. John Krushich Jr., Mr. in Mrs. Emil Kramack, Mr. in Mrs. Robt. Gruber, Mr. Anton Terlep, družini Pousche, Mr. August Terlep, Mr. John Krushich Sr., Mr. in Mrs. Mike Papeš, Mr. Anton Kotsman Sr., Mr. L. Heinlein, Mr. in Mrs. Wm. Baloch, Mrs. Barbara Kotsman, Mr. in Mrs. M. S. Komac, Mrs. Andrew Utršič, Mrs. Mary Kerne, Rev. Father Joseph, Mr. in Mrs. T. H. Bennett.

Škofjino da je izpuščeno katero ime, aljudno prošim, da mi opratite, ter se vam ravno tako lepo zahvalim kakor vsem ostalim!

Tebi pa nadvse ljubljani in nepozabljeni oči, oziroma soprog, naj sveti večna luč, truplo tvoje naj mirno počiva in duša pa sveti raj uživa!

Zalostni ostali: Julija Markovitz, soproga, sin Henry, Julia, Mary, Anna in Lena, hčere. Frontenac, Kansas.

ROSA

Povest o dveh ženah
Spisal Angelo Cerkevnik

(Povest, ki je bila nagrajena v literarnem kontestu Prosveta)

Fašisti so ga prijeli, zvezali in vrgli pod težak tovarnen avto ter ga desetkrat, petnajstkrat prevozili...

Ponavljja se. Zločinom ni ne konca ne kraja. Tako ne more iti več dalje! Priti morate domov, z bombo in nožem v roki moramo nastopiti pot k zmagi ali pot v smrt, ovenčano s slavo, mučeniškim solncem junakov!

Umreti moramo tako, da bodo vekovi trepeta in jokali ob pesmi legende o nepremagljivih...

Pridi, Bojo, pridi!

Bojo se je odločil.

Vedel je: svojo glavo je zapisal neizbežni smrti. Nihče več ga ne bo rešil. Šel bo med svoje ljudi... Vpisal se bo med fašiste, javil se italijanski oblasti za vojuna, denunciral bo nekoliko iredentistov, da mu bodo zaupali... Potem pa se bo podal z deputacijo v Rim.

Stopil bo pred velikega "duceja", pogledal mu bo v levje oči in zagnal bombo predenj, da se bo razletela in upepelila deputacijo, nesmrtnega "duceja", veličino imperija, zvezdo na novo oživljenega starega Rima in — sebe samega.

Rosa in Tanja bosta vedeli, da sta si sestrji, vzljubili se bosta še bolj. Spoznali bosta, da ni bilo mogoče drugače rešiti problema. Rešiti ga je moral on kot najmočnejši. Rešil ga bo! Samo še ta mesec! Izživel se bo do konca. Tanja bo skušala vsaj ta poslednji mesec napolniti kupo sladkosti do rojstva. Naj bo tudi Tanja deležna vsaj stoti del tiste ljubezni, ki jo je užila Rosa.

Česar nista mogla pozabiti v tihih večerih, ko so se pomenkovale le njune misli, sta topila v noči hrupnega veselja, opojne pesmi, razkošnega plesa v barah in drugih ponočnih lokalih. Vdajala sta se bučnemu veselju in zelo oslabela. Čutila sta, da sta telesno zelo oslabela, da ju vse boli, a boječ se, da se zopet ne povrnejo tihim večerim ob popevačem samovarju, da se ne povrnejo prežalostne Rosine oči, da se ne povrne njena misel, ki je tako otožno zvenela v trpkem smehljaju mračnih večerov, nista nehala vrteti se v divjem plesu telesnega uživanja.

Noč za nočjo sta žrtvovala pozabljanju in neobhodnemu spoznanju, da je vsaka druga ročitev nemogoča.

O da, bila bi mogoča!

Tanja se je včasih zavedla: Bila bi mogoča! Bežati bi morala od Boja, vrniti se v domovino. Ali ne kličejo baš danes domov intelektualci? Ali ni klic domovine — rdeče domovine; saj je vseeno kakšna je —, ali ni njen klic prav v teh dnevih najmočnejši? Ali more Rus, ki trdi, da ljubi svoje ljudstvo, ostati v tujini, pljuvati na delo ljudi, ki z golimi rameni podpirajo ogrado ogromne stavbe, da se stavba ne zruši in pokopije pod seboj v kaos anarhije vseh pridobitev tisočletnih bojev človeštva, da se vse skupaj ne potopi v kaos vulkanskih strasti, v grozotnem in brezizhodnem niču? Ali se more imenovati Rusa, kdor ni domel, da ni domovina nič manj domovina, če umira od gladi in naporov, skušajoč z brezprimerim heroizmom ohraniti vsaj drobec lepega in plemenitega življenja?

Nazaj bi šla!

Tudi ona bi s svojim šibkim hrbtom podprla ogrado!

V Beogradu je bila srečala svojega gimnazijskega učitelja, profesorja prirodoslovja, zelo slavnega učenjaka. Nikdar ne pozabi njegovih besed:

— Tanja, deklica moja, nepopisne so bile muke, ki smo jih pretrpeli. Na nas so gledali, kakor da smo uši, stence, ki se morajo zatreti. Vsakdo nam je smel javno pljunuti v obraz, sleči nam spodnjo obleko, zamenjati svoje ušice za naše čiste, čeprav zakrpane hlače. Tanja, nihče izmed vas, ki ste zbežali, ne more tega pojmiti.

Blagor tistim, ki so jih naslonili ob zid.

Nekoliko strašnih sekund; potem pa so se vrata za njimi zaprla. Toliko nepopisno strašnih doživetij jim je bilo prihranjenih! Vselej, ko sem slišal vaš klic Evropi, naj prepreči, čeprav nasilno, krvoločne umore, vselej sem se moral nasmešiti. Da ste samo desetino našega življenja preživeli, verujte mi, nihče ne bi protestiral proti "krvoločnim" umorom...

Včasih nisem mogel več sam sebi verjeti, da sem jaz, res jaz...

— Buržuji! sem si rekel in si pljunil v obraz.

In zdaj, Tanja, prav zdaj ta glad! Vsi so prišli pred nami na vrsto. Mi smo bili povsod poslednji: ali veste, kaj je glad, Tega nihče izmed vas ne ve. Glad je stanje, ki poniža človeka na etični nivoju glave. Da, Tanja, tako je! Poslednji smo bili. Danes pa, Tanja, danes sem stopil v službo domovine; danes dobro vem, da se že vsi kesajo zavoljo vsega nepopisnega gorja, ki so ga nam zadali.

Vse sem jim odpustil, ker vem in sem vedno vedel, da se morajo mučenja ljudstva, ki so trajala stoletja in stoletja, masčevati.

Zardeti moram sam pred seboj, ko se spomnim, da je bil moj ded ravnatelj v tovarni... Od tistih dob je minilo 55 let. V tisti tovarni so čistili cevi z nagimi, v umazane cunje zaviti ženskami.

Žensko so ovili v cunje in jo spustili skozi cev, da se je drgnila ob stene cevi.

Na svojega deda sem mislil, ko so mi pljuvali v obraz.

Danes prihaja, tako vse kaže, med nas pomirjenje. Najhujše je minilo. Nekaj imamo danes v Rusiji, česar nimajo nikjer na svetu, in to ni malo vredno:

Če smo lačni, smo vsi lačni. Dvojica ali trojica izjem, samo potrjuje pravilo. In kar je najglavnejše: nastopila je enakost!

Razumeti me moraš: nastopila je enakost v presojanju vrednosti človeka. To je tisto, kar bi nam bila morala dati že francoska, kar pa nam je dala šele ruska revolucija. Že danes, ko je to pojmovanje enakosti komaj v povojih, smo pred vami kar za vse stoletje. Tako se mi dozdeva, ko gledam vaš način življenja.

Res je, priznam, da bolje živite, a vendar sem rajši svoboden volk, nego milijonarjev pes. Vidim, da začnjo to načelo postajati kri in meso sto tridesetih milijonov ljudi; zato ne bi več hotel živeti med vami.

(Dalje prihodnjak.)

J. H. Rosny:

RAZPOROKA

"Oprostite, gospod Le Balazier," je dejal kmetič, "ali bi bili tako dobri, da bi nam pomagali — moja žena bi se rada ločila, pa sem vas prišel vprašati, koliko bi stalo vse to, ker se mi zdi bolje, da se prej informiram."

"Oprostite dobri mož," je vprašal Le Balazier, malo zoprni in skrofulozen poslovni človek, nekakšen empirik jursdiktije, "pravite, da zahteva vaša žena ločitev?"

"Da, tako je," ga je prekinil oni, "in ona sama me pošilja."

"Dobro! V tem primeru prosite za mojo pomoč z njene strani, kaj ne?"

"Z njene in z moje strani, kajti delava sporazumno."

"Delata sporazumno drug proti drugemu," se je zasmejal Le Balazier. "Toda v tem primeru je treba odvetnika za vas in nekaj razlogov za vašo ženo."

"To je prav neprijetno!" je menil kmetič in si je popraskal glavo. "Ampak nisva drug proti drugemu. Žena se hoče ločiti, jaz pa molčim. Naj gre, kakor hoče... ne premaknem se, pa naj hoče, kar hoče."

"Dobro!" Na razpravo ne pridete? V tem primeru vas obsodijo nenavzočega. In tedaj bo potrebovala samo vaša žena odvetnika. Ji ga še najdemo. A bolje bi bilo, da me je obiskala sama."

"Ze prav — pa če bi vam jaz razložil stvar?" pravi kmetič v

veliki zadregi. "Obljubil sem ji, da ji bom vedel ob povratku kaj povedati... in da se ne vrnem s praznimi rokami. Veste... žena ni preveč ponižna... in bi mi napravila sceno. In potem, povejte, med prijatelji, koliko bi stala ta reč."

"Če boste pri razpravi odsotni, če se ne zganete, se lahko izmažemo s sedem sto do osem sto franki..."

"Streliš!" vzdihne dobri mož. "S to vsoto imaš lahko dve dobri kravi ali pa lepega konja in enega ščetinca! Odvetnikom pa dobro nese!... Potrpljenje. Rekel ji bom, pa naj sama odloči, kakor se ji bo zdelo. Kar pa se tiče stvari, evo vam, gospod odvetnik: Moja žena hoče, naj poročim njeno sestro."

"To ni zadosten razlog za razporoko," pravi poslovni človek, ne da bi se začudil.

"Ah treba razlogov?" povzame kmetič. "Dobro! Tedaj vam povem razloge, saj te sem vam hotel razložiti... Moram vam povedati, da moja žena in jaz nimava mnogo imetja in poleg tega morava vzdrževati... dve ženski in dva moža. Naša zemlja daje komaj zadosti kruha za naju in za najine otroke in še to le tedaj, če živina nikoli ne oboli in če se toča in nevihta ne pojavita, kakor je že njiha običaj. Skratka, na združje lahko živita brez pretiranih zahtev. Jaz bi bil zadovoljen: nisem pooblaščen bi jedel kamne, a žena bi rada kos alanine, pa svojo četrtinko, pa piško vsako nedeljo, pa svo-

jo skodelico dobro oslajene kave. Je sladkosneda, verujte mi! In ji ni všeč, da si pripravljamo trebuh. Dobro, povedal sem, da boste razumeli, gospod odvetnik. Naj bo! Sedaj vam povem razlog. Predstavlja ga denar moje avakinske! Ima mnogo dobre zemlje in polj, travnikov in pa gotovine v banki... Toliko, da si lahko kaj privoščim... toliko, da si lahko napolni želodec, kolikor ga hoče. A to ne zadostuje! Ta vrag je vrhu vsega vdova, zato sme razpolagati s svojim denarjem in svojim telesom po mili volji, tem bolj, ker ni grda ženska in bi dal sto svojih žen zanj.

No, torej, gospod, otrok nima... In jih ne bo nikoli imela, pa čeprav bi ji vsi doktorji na svetu zapisali svoje leke. Poakusila je že vse: zaobljubila se je pri Svetem Bonaventuri, potem pri Sv. Maglonu, poskušala je z vsemi mnogimi mastmi in sredstvi — pa kaj! Vse brez uspeha. Umrla bo brez otrok.

Omožila se ni vnovič in njene dobrine bodo pripadle mojim otrokom... Se to, od kar je izgubila moža pred dvema letoma, v dobi črešenj, je zelo prijazna z nami, pomaga nam, pošilja nam klobas, pošilja nam kave in sladkorja, poleg tega mi je dala še dvakrat v roko bankovce po petdeset frankov. Tako boste razumeli, da je nam mnogo do tega, da ne bi ušla iz naše družine... Pa glejte, nekaj časa sem je ta ženska nekam žalostna. Da, gospod, postala je

slabokrvna, jezi se, vzdihuje... želi si moža!

Zeli si moža, neumnica, ko bi ji ne bilo treba drugega, nego da stegne roko... Končno, vsak ima svoje razvade in ona ima razvado po zakonu. Tedaj boste razumeli, gospod odvetnik, kaj si misli moja žena, ki pozna namere svoje sestre!

Če se vdova omoži, se lahko zgodi, da bo prepisala svoje dobrine na novega moža, vsaj polovico. Potem pa, nič več klobas ne sladkorja ne kave, nič več bankovcev po petdeset frankov! No, treba je urediti vse to! Oprostite, vdova se je malo zagledala vame in stvar ji je ugajala in ji še ni prešla, tako da bi bil jaz tisti, ki bi ga rada za moža, pa brez vsakega skrivanja.

Ko sem to razumel, se mi je zdelo prijetno, čeprav sem se smejal. Svojo ženo imam rad in misel, da bi bil mož katere druge in čeprav bi imela poln klobuk cekinov, mi ne prija preveč... Toda na tej zemlji nisi sam...

In nekega večera, ko je sva kinja odšla, potem ko je bila prebila popoldne z nami, mi je dejala žena:

— Janez, ali poznaš namere moje sestre?

— Da, draga — sem odgovoril. — Znorela je.

— Znorela ali ne, treba je vedeti, kaj bi bilo storiti. In jaz menim, če ne storimo, kakor hoče ona...

Gospod odvetnik, ostal sem kakor bedak!

— In kaj misliš storiti? — sem zavpil. — Jaz sem tvoj mož...

— Si moj mož, res — je odgovorila skomigajoč z rameni — a tudi velika žival! Ali ne

razumeš, da bi se lahko ločila?

Poglejte in tako se je začelo, gospod odvetnik. Hotel sem ugovarjati, pa mi je zčila vedro vode na glavo.

— To za to, da mi osveži misli! — je pojasnila moja žena.

Gotovo mi jih je osvežilo, saj je bilo pozimi zvečer, a navzlic temu sem sklenil, da ostanem mož svoje žene. Dejal sem si, da bo jutri vse pozabljeno, ker je moja žena umolknila; a glejte, ob zori drugega dne sem dobil — kakor zaušnico — vedro mrzle vode na glavo (tako mrzle, da so mi kosti zašklepetale):

— Zato, da ne pozabiš! — je razložila moja žena, ki je stala ob vnožju moje postelje z vedrom v roki.

In od tistega dne, verujte mi, sem prejel za vsak "ne" zjutraj in zvečer, ob mizi in na postelji svoj del vode, in ta voda ni bila vedno iz vodnjaka... Pa gotovo vam nisem še vsega povedal. Pomislite: obe sestri sta spoznavni; in jaz ne vem več, kaj jem in kaj pijem, da niti ne omenim poleg tega večnih preprirov in... me razumete?...

položaja, ki sem vanj postavil: nič več tega, kar lahko

mož zahteva od svoje žene...

Torej, kaj bi storili vi?

Poznam ženo in vem, da bi si dala prej odsekati glavo, nego da bi popustila. Je trdoglava in trmasta! Utrudil sem se: ne morem več! In zato sprejemam ločitev in bom vzel svakinjo: sprejel bom vse, kar bosta hoteli... Menite, da bo sedaj dovolj razlogov, gospod odvetnik?

"Se preveč jih bo!" je vzkliknil Le Balazier in se zakrohotal.

"Vendar, svetujem vam, da odmerite najprvo svoji ženi pred pričami nekoliko dobrih udarcev

s palico, potem pa me spet obiščete. Stirideset grošev vas stane današnji obisk, gospod..."

Kdo je John Smith?

Oni, ki proučavajo glavna ameriška imena, so edini v tem, da Smith je najbolj navadni ameriški priimek. V zapiskih imen vojakov, ki so bili v ameriški vojski ali mornarici tekom svetovne vojne, najdemo 1,300,000 Smithov, 1,000,000 Johnsonov, 730,000 Brownov in kakih 477,000 Andersonov.

Trdi se, da nič manj kot 35,000 oseb v Združenih državah nosi ime John Smith in 34,000 ime William Smith. Pa je tudi kakih 13,000 John Andersonov. Fila.

RAD BI IZVEDEL

za mojega očeta Andreja Zalarja, avoječasnno je živel na Davis, W. Va., in sedaj se menda nahaja nekje v okolici Charlestona. Cenjene rojake prav lepo prosim, če kdo ve za naslov mojega očeta, da mi to naznani in naj ga opozore, da ga išče njegov dragi sin, ki ga želi videti. Oče, ki si se tako zgubil proč od mene, imej srce in se prijavi meni in svoji družini. Oče, priglasi se, te lepo prosim tvoj sin: Andrej Zalar, Camp No. 74 — Williams River, W. Va. — (Adv.)

RAD BI IZVEDEL
za mojega brata Franka Revena. On je bil mlekar na Dobračevem pri Zireh; leta 1909 sva prišla skupaj v Ameriko v Winterquarters, Utah, od tam je odšel v Murray, Utah, in je bil dlje časa tam. Večkrat se je nahajal tudi v okolici Denver, Colo. Cenjene rojake prosim, da ga opozore na ta oglas, ako bo pa sam čital ta oglas, želim, da se mi nemudoma priglasi, ker poročati mu imam več zelo važnih stvari o očetovi smrti. Giovanni Reven, Idria De Sotto No. 63, Provinzia Gorizia, Italia. — (Adv.)

STE IZCRPANI?

Esorka vam da novo energijo!

Vas zabava izgubite, ko postite, saj se ne opazite in izreda! Kako nepopisno, ko vam Esorka lahko povrne energijo in prihrani. Vam hitro odpravi zaspanost, izloči bolečine in nemirnost. Uprajte lekarnarja.

SEVERA'S ESORKA

Najzanesljivejša dnevna d-lavsko vestil so v dnevniki "Prosveti". Ali jih žitate vsak dan?

EXPRESNA SLUŽBA
V EVROPO

preko Hamburga na naših modernih parnikih
HAMBURG DEUTSCHLAND
ALBERT BALLIN NEW YORK

Redna tedenska odplutja. Zmerno cena. Dirketna železnika svezs z Jugoslavijo.

Redna odplutja tudi na naših snanih kabinah parnikih
ST. LOUIS, MILWAUKEE in CLEVELAND

Za navodila vprašajte lokalnega agenta ali

HAMBURG-AMERICAN LINE

177 N. Michigan Avenue Chicago

CAMELS
so napravljene za kajo

OD DNE, ko so izbrani listi solčno-rahlega tobaka turškega in domačega prvič odbrani za Camel Cigarette, je vsak korak njihove izdelave, usmerjen proti enemu samemu cilju — izdelovanju temeljite, užitka polne kaje.

Užitek, ki je najboljši v Camels, je eden vzrokov kaje. Zato ni Camel nič drugega kot kaja. Camel je mešanica izrazite rahlosti, mila in lahka in čudovito dišeča. Imejte Camel!

NA RADIO
Camel Pleasure Ura — ob sredah zvečer na N. B. C. omrežju WJZ in udružene postaje. Poglejte v lokalni radio urnik.